

مقدمه

علاقه من به زبان وحی، به دوران نوجوانی ام برمی گردد؛ آن گاه که از کلاسهای آموزشی آگاهی آگاه بهره بردم و با راهنماییهای دلسوزانه او در راه آموختن زبان قرآن کوشش کردم؛ سپس با ورود به دانشکده الهیات دانشگاه تهران و در پی آشنایی با شیوه‌های نو، دست به قلم بردم و مقالاتی چند به عربی نوشتم و پاره‌ای دیگر را از عربی به فارسی برگرداندم که در همان ایام در مطبوعات منتشر شد و تشویق استادانم را برانگیخت.

این دلگرمیها شوق آموختن را در دلم زنده کرد و مرا به استفاده از متون درسی متداول در کشورهای عربی، سوق داد که النحو الواضح و البلاغه الواضحه تألیف علی الجارم و مصطفی امین، از جمله آنها به شمار می‌روند. شایان ذکر است که النحو الواضح صرف و نحو را با هم درآمیخته و مانند بسیاری از کتابهای رایج در آموزش قواعد عربی تقریباً از شواهد قرآنی و روایی خالی است.

آن گاه دیری نپایید که به تدریس در دانشکده الهیات فراخوانده شدم و آموزش بعضی از دروس عربی را به عهده گرفتم؛ فرصت را غنیمت شمرده و سعی کردم آموخته‌های سنتی خود و آنچه را از مطالعه شیوه‌های جدید به دست آورده بودم درهم آمیزم. در این راه، استناد به آیات و روایات را سرمشق خود قرار دادم که با استقبال گروه پرشماری از دانشجویان روبه‌رو شد.

سالها این روش را در آموزش قواعد عربی در بعضی از مراکز دانشگاهی مانند: دانشکده الهیات و معارف اسلامی، پردیس قم و دانشکده علوم حدیث به کار بردم. سپس مرکز آموزشهای الکترونیکی دانشکده علوم حدیث از من خواست که

کتاب درسی صرف عربی (۱) و (۲) را برای دانشجویان مقطع کارشناسی تألیف کنم؛ که در آن عمدتاً بر نمونه‌های قرآنی و روایی تأکید شده باشد.

با همین دیدگاه، روش کلی آثار جدید پیش گفته را در طرح مباحث، اساس کار قرار دادم و به دنبال بخش کلیات (پنج درس اول)، که همچون مقدمه‌ای علمی جهت ورود به مباحث اصلی در آغاز کتاب آموزش صرف عربی آمده است، در دو قسمت جداگانه به بحث و بررسی تفصیلی درباره «فعل» و «اسم» و احکام آنها در علم صرف پرداختم؛ به این ترتیب که پس از بیان اهداف هر درس، نمونه‌هایی متناسب با هر بخش عرضه و ذیل عنوان «توضیح»، نکات مربوط به هر نمونه شرح و بسط یافته و سپس قواعد هر بخش مطرح شده است. این تقسیم‌بندیها در بیشتر درسها چند بار تکرار شده و در پایان، نوبت به «تمرین» رسیده است که در آنها نیز عمدتاً بر نمونه‌های قرآنی و روایی تأکید شده است.

هدف اصلی کتاب آموزش صرف عربی، تعلیم قواعد صرف به دانشجویان رشته‌های الهیات و معارف اسلامی در چارچوب بخش‌بندیهای نظام‌مند و با استشهاد به نمونه‌های متعدد قرآنی، روایی و تمرینهای کاربردی فراوان است. در عین حال، برای آنکه ابهامی در درک معانی نمونه‌ها باقی نماند، در پانوشتها، ترجمه آیات، روایات و بیشتر واژه‌های به کار رفته در سایر نمونه‌ها ذکر شده است. در ترجمه آیات، بیشتر از ترجمه دکتر محمدمهدی فولادوند، در برگردان روایات نهج‌البلاغه از ترجمه دکتر سیدجعفر شهیدی و در بیان معانی واژه‌ها از فرهنگ معاصر عربی-فارسی (ترجمه دکتر آذرتاش آذرنوش) استفاده شده است.

افزون بر این، سطح علمی درسها عمدتاً هماهنگ با نیازهای دانشجویان حوزه علوم و معارف قرآن و حدیث انتخاب و طراحی شده است و چنانچه کیفیت علمی آنها گاه از شناخت کلیات و قواعد و احکام متداول، فراتر رفته و در مواردی جنبه تخصصی یافته، نظر به همین نیازها بوده است.

در پایان، از همه دوستان گران‌قدری که به نوعی در شکل‌گیری کتاب حاضر، مؤلف را همراهی کرده‌اند، سپاس‌گزاری می‌کنم: جناب آقای سعید شفیعی خوزانی

و جناب آقای رضا میرابوالحسنی که در مراحل اولیه تهیه و تدوین با اینجانب صمیمانه همکاری کردند؛ استاد ارجمند جناب آقای سیدمحمد حسینی نیا (سیاه‌منصوری) که از سوی دانشکده علوم حدیث، مسئولیت ارزیابی علمی آن را برعهده گرفتند و با دقت شایسته‌ای، متن همه درسها را از نظر گذراندند و راهنماییهای ارزنده‌ای عرضه کردند؛ استاد ارجمند جناب آقای دکتر مجید معارف که خالصانه نکات سودمندی را در جهت بهبود آن متذکر شدند و نیز داوران نکته‌سنج سازمان «سمت» که با ملاحظات و پیشنهادهای خود بر غنای آن افزودند.

از کلیه محققان و صاحب‌نظران ارجمند استدعا دارم چنانچه لغزشهایی در لابه‌لای کتاب حاضر ملاحظه کردند، مؤلف را از نظرات اصلاحی خود بهره‌مند گردانند؛ تا نظرات صائب آنان، ان‌شاءالله در چاپهای بعدی مورد استفاده واقع شود و کار بی‌عیب، تنها از آن خداوند است.

وما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه اُنیب

عبدالهادی فقهی‌زاده

۱۳۸۸/۳/۵